

14.2. Kopsavilkums par plānoto pasākumu pazemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanai izpildi iepriekšējā plānošanas periodā (2016. -2021. gadā)

Pamata pasākumi

Lielākā daļa **pamata pasākumu**, kas attiecināmi uz pazemes ūdeņiem, ir tikuši pilnībā vai daļēji ieviesti. Attiecīgajā laika posmā Latvijā ir pārakceptēti vairāk nekā 120 atradņu krājumi un/vai atjaunotas atradņu pases (skat. 14.2.1 tabulu). Tomēr ir samazinājies likvidēto urbumu skaits no 425 (2009.-2013.gads) uz 382 (2014.-2019.gads), kas vērtējams negatīvi, jo urbumu skaits, kurus nepieciešams likvidēt vai konservēt, praktiski nav mainījies. Pašreiz tas ir aptuveni 1300 urbumi visā Latvijas teritorijā, tomēr jāatzīmē, ka aprēķini ir ļoti indikatīvi, jo nav pieejama aktuālākā informācija par visu privātpašnieku apsaimniekoto urbumu stāvokļiem un ļoti ticams, ka šis skaits ir ievērojami lielāks.

14.2.1. tabula. **Atradņu skaita, kā arī to krājumu un pasu izmaiņas laika periodā no 2014.gada līdz 2019.gadam**

UBA	Jaunas pazemes ūdeņu atradnes un krājumi	Likvidētas pazemes ūdeņu atradnes un krājumi	Krājumi pārakceptēti esošajās atradnēs	Aktualizētas vai pagarinātas atradņu pases
Daugavas	32	14	16	48
Gaujas	2	1	2	5
Lielupes	18	2	6	20
Ventas	15	2	6	17

Ikgadējās pazemes ūdeņu krājumu bilances sagatavošanas ietvaros tiek apkopota informācija par pazemes ūdeņu atradnēs veikto kvalitātes un kvantitātes monitoringu Latvijā. Laika posmā no 2009.-2013.gada atbilstoši pasē noteiktajām prasībām neatskaitījās vidēji 62% (kvalitāte) un 53% (kvantitāte) ūdens operatoru. Savukārt laika posmā no 2014.-2019.gadam situācija ir nedaudz uzlabojusies un atbilstoši pasē noteiktajām prasībām neatskaitījās 46% (kvalitāte) un 48% (kvantitāte) ūdens operatoru. Tomēr jāatzīmē, ka joprojām atskaitīšanās apjomi ir neapmierinoši un neļauj pilnvērtīgi novērtēt pazemes ūdeņu resursu kvantitāti un kvalitāti.

Nacionāla mēroga papildu pasākumi

Ir īstenota virkne ES, LVAF un citu finansētāju atbalstīti projekti¹, lai sekmētu svarīgāko mērķa grupu iesaisti plānu 2022.-2027. gadam izstrādē un informētu par pazemes ūdeņu apsaimniekošanas darbu progresu.

Valsts deleģējuma darbu ietvaros LVĢMC ir izstrādājis un ieviesis punktveida, izkliedēto un ūdens ieguves slodžu novērtēšanas metodikas, kā arī vispārējā PŪO kvantitatīvā un ķīmiskā stāvokļa novērtēšanas pieejas. Piemēram, LVAF finansējuma ietvaros ir pārskatītas un precizētas PŪO robežas, izstrādātas fona un robežvērtības Latvijas pazemes ūdensobjektiem, kas ļauj novērtēt pazemes ūdeņu ķīmisko stāvokli; veikts sezonālais nitrātu monitorings gruntsūdeņos, lai analizētu nitrātu piesārņojuma izplatību gruntsūdeņos iekšpus un ārpus nitrātu jutīgās teritorijās; veikts esošo un potenciālo riska PŪO stāvokļa novērtējums; datubāze "Urbumi" papildināta ar projektu rezultātiem u.c. LVĢMC sadarbība ar BIOR 2018.gadā īstenoja projektu "Dzeramā ūdens monitoringā plānoto jauno parametru izpēte pazemes

¹ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/lidzfinansetie-projekti>

atradņu urbumos un publiskajās ūdens padošanas vietās”, kas analizēja Dzeramā ūdens direktīvā plānoto jauno parametru sastopamību Latvijas pazemes ūdeņos (atradnēs), dzeramā ūdens padeves vietās un avotos. Tāpat īstenoti vai ir īstenošanā vairāki ES līdzfinansēti pārrobežu sadarbības projekti, kuru ietvaros tika novērtēts pazemes ūdeņu stāvoklis un veikts pārrobežu pazemes ūdeņu monitorings ar Lietuvu un Igauniju, lai identificētu pārrobežu slodzes un uzsāktu pārrobežu kopīgo plānu izstrādi. Pašlaik īstenošanā ir ES Kohēzijas fonda projekts², kura ietvaros tiks ierīkoti un attiecīgi aprīkoti 15 jauni urbumi, lai uzlabotu pazemes ūdeņu resursu novērtēšanu un Valsts monitoringa tīkla reprezentativitāti.

Papildu pasākumi ūdensobjektu mērogā

Vēsturiski piesārņotā vieta „Inčukalna sērskābie gudrona dīķi” un to ietekmētā teritorija 2018.gadā tika izdalīta kā atsevišķs riska pazemes ūdensobjekts A11 “Inčukalna sērskābā gudrona dīķi”, kā arī tika noteiktas piesārņojošo vielu un to grupu robežvērtības kvartāra un augšdevona Gaujas ūdens nesējslāņiem, lai uzlabotu teritorijas apsaimniekošanas un piesārņojuma izplatības uzraudzības iespējas. Ņemot vērā, ka jau iepriekš ticis konstatēts, ka būtisks piesārņojums ir izplatījies gan gruntsūdeņos, gan spiedienūdeņos, kā arī turpina pārvietoties Gaujas upes virzienā, tika veikti vērienīgi teritorijas priekšizpētes un sanācijas darbi. Lai ierobežotu piesārņojuma izplatīšanos plašākā teritorijā un pārtrauktu piesārņojuma migrāciju pazemes ūdeņos, teritorijā ir plānoti un jau tika daļēji veikti sanācijas darbi, tostarp piesārņoto pazemes ūdeņu atsūkņēšana Ziemeļu dīķa teritorijā. Jaunākie monitoringa rezultāti jau liecina par pazemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanos atsevišķos urbumos, tomēr kopējais piesārņotais pazemes ūdeņu areāls joprojām ir liels un piesārņojuma koncentrācijas ir augstas. Pēc projekta tiks izveidota ilgstoša monitoringa sistēma, tomēr jau pašreiz pazemes ūdeņu monitoringu realizē gan projekta īstenojamie projekta monitoringa urbumos, gan LVĢMC pētnieciskā un valsts monitoringa ietvaros. Jāatzīmē, ka monitoringa rezultāti, kas iegūti sanācijas darbu norises laikā, uzrāda neviennozīmīgus rezultātus, kas skaidrojams ar intensīvu iejaukšanos vietas hidroloģiskajā ciklā, kā arī piesārņojuma aktivizāciju pašu norises darbu laikā.

² ES Kohēzijas fonda 5.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstību un savlaicīgu vides risku novēršanu, kā arī sabiedrības līdzdalību vides pārvaldībā” 5.4.2.2.pasākuma “Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība un sabiedrības līdzdalības vides pārvaldībā veicināšana” projekta “Ūdens monitoringa un kontroles sistēmas attīstība” trešā kārtā.